

"Hvordan sikre industrien jevnere tilgang av ferskt råstoff"

Fiskeriforskning sin oppsummering av hovdfunnene i prosjektet

Det sentrale spørsmålet som har vært behandlet innenfor rammen av dette forprosjektet har vært: Hvordan sikre industrien jevnere tilgang til ferskt råstoff. Ambisjonene i forprosjektet har ikke vært å gi noe svar på dette spørsmålet, men å fremme forslag til hvordan dette spørsmålet kan angripes for å utvikle kunnskap om hvilke konsekvenser iverksatte og foreslåtte reguleringsgrep overfor flåteleddet har fått, og vil kunne få, for samspillet mellom flåte og industri. Dette skulle danne grunnlag for en diskusjon om hvordan slike problemstillinger kunne innrettes og organiseres innenfor rammen av et hovedprosjekt.

Innenfor rammen av dette forprosjektet har arbeidet vært innrettet mot tre delmål.

Det ene delmålet var å utrede fordeler og ulemper ved en omlegging av kvoteåret i torskefisket fra januar til september. Denne utredningen vil være et utgangspunkt for debatten om hvordan spørsmålet om en endring av kvoteåret bør angripes og analyseres. Når det gjelder omlegging av kvoteåret i torskefisket vil det i følge vår vurdering kunne bidra til en betydelig forflytning av leveransene fra 1. til 4. kvartal og således kunne være et viktig tiltak for å sikre industrien jevnere tilgang på ferskt torskerastoff over året. Samtidig er det klart at en omlegging av kvoteåret i Norge forutsetter at våre internasjonale samarbeidspartnere finner dette formålstjenelig og arbeidet med å få aksept for dette vil være en omfattende og tidkrevende prosess. Således vil en omlegging av kvoteåret være et tiltak som kan innføres på lengre sikt, mens en på kort sikt har behov for å se nærmere på alternative tiltak.

Det andre delmålet var å utvikle forslag til mulige delprosjekter eller -problemstillinger for å utvikle kunnskap om hvordan ulike reguleringsgrep overfor flåteleddet påvirker samspillet mellom flåte og industri. De forslagene som ble utviklet her var i korte trekk knyttet til å se på effekten av overgangen til garanterte kvoter, mulige effekter av en kvotebankordning, erfaringene med strukturkvoteordningene, mulighetene ved industrikvoter/samfunnskontrakter, samt fordeler og ulemper ved kvoter for mellomlagring/oppforing. I tillegg ble det foreslått å se nærmere på ulike prissystemers betydning for samspillet mellom flåte og industri.

Det tredje delmålet var å gjennomføre et arbeidsseminar høsten 2004 med aktører fra sentrale næringsorganisasjoner, forvaltningen og virkemiddelapparatet der resultatene fra forprosjektet skulle presenteres og diskuteres. Dette seminaret ble avholdt i Bergen 14. og 15. oktober og hovedkonklusjonene oppsummeres i følgende punkter:

- Spørsmål knyttet til kvotebank (overføring av en mindre del av kvoten mellom r)
- Spørsmålet om ferskfisk/råstoff-pool/mellomlagring (regelverk)
- Større fleksibilitet mhp å "trade kvoter mellom fartøyer, f. eks. omregnet i ekvivalenter etter Islands modell
- Samspill mellom flåte og industri mhp fiskeslag, størrelse og kvalitet i forhold til ulike markeder og behov (Mer markedsrettet fangst ut fra industriens behov)
- Omsetningssystemer som del av tilpasning mellom marked og fangst fra dette møtet var:

Nærmere om de ulike punktene

Behovet for sikkerhet mph å kunne ta ut verdien av den kvoten man er tildelt står sentralt hos næringen. En vurdering av kvotebank - eller muligheten for å overføre deler av kvoten mellom år - kan for en del løse problemet med usikkerhet. Ved å ha denne muligheten kan man f eks fiske mer bifangst på høsten blant annet av torsk mot at man planlegger en tilsvarende reduksjon i torskefangsten totalt sett kommende år.

Et av hovedproblemene i dag synes å være at selv om fartøyer har faste kvoterettigheter, så har dette i liten grad endret fangstmønsteret, og størstedelen av torsken tas opp i en periode på 1-1,5 måned. Dette fører også til at en stor del av torskekvantumet - og som senere på året kunne innpasses i mer høyverdig produksjon "trades" direkte ut i markedet innenfor en kort periode. Dette bør man søke unngå. At hoveddelen torskekvantumet fortsatt tas opp på kort tid, har også med betalingskrav og ikke minst kultur å gjøre. Det er mulig at uttaket vil jevne seg ut når faste kvoterettigheter får virke over en periode.

Generelt kom det fram at det synes å være en rekke andre faktorer enn selve regulerings systemene som påvirker et bestemt uttaksmønster. Ved faste kvoterettigheter vil det f. eks. ikke være reguleringen i seg selv som vil være bestemmende for uttaksstrategien, og fartøyene har i realiteten stor fleksibilitet til å bestemme selv.

Større fleksibilitet mph å "trade" kvoter mellom fartøyer, f. eks. omregnet i torskeekvivalenter etter Islands modell ble også nevnt som en modell å utrede. Dette ser ut til å fungere på Island, særlig takket være en velfungerende database over priser og bytteforholdet mellom ulike arter. Skal et slikt system fungere, bør det herske stor sikkerhet mph oversikt og åpenhet om bytteforholdet mellom ulike arter. Dette kan gi større fleksibilitet i forhold til f. eks. å kunne spesialisere seg mot ulike fiskeslag, eller opprette en bedre balanse mellom et fartøys uttak og sammensetning av arter.

Mellomlagringsløsning/råstoff-pool sto sentralt særlig i forhold til å utvikle et ferskfisk marked. Dette kan også knyttes til en mer aktiv industristrategi for å sikre seg en fastere råstofftilgang/råstoffbase. Her kan man blant annet studere nærmere utvalgte bedrifter som synes å ha lyktes, f. eks. Båtsfjordbruket, og hvordan de knytter fiskerne til seg gjennom former for uformelle avtaler.

Omsetningssystemer synes å være en nøkkelfaktor for å få til en bedre kobling mellom fangst og industriledet. Det foretas nå en større utredning om omsetningssystemer i pelagisk sektor, hvor blant annet kontrakter, og det å auksjonere ut større deler av kvoten/fangsten tas med som del av vurderingen. Råfisklaget arbeidet også med nye modeller for omsetningssystemer. Av modellene som ble presentert av Råfisklaget på møtet i Bergen var:

- Langsiktige avtaler
- Ferskfisk auksjon
- Frossenfisk auksjon
- Auksjon av hele fartøykvoter (under ett og til en fast pris)
- Webbaserte auksjons-/salgssystemer (hvor man gjennom web/bilde kan inpsisere fangsten som kjøpes).

Foreløpig er mange av Råfisklagets alternative modeller for omsetning på utredningsstadiet. Pga viktighet av omsetningssystemer bør FHF fortsatt prioritere området. Men salgslagene bør også bidra betydelig med midler her.

I tillegg bør det vurderes i hvor stor grad flåten tar opp optimal størrelse og kvalitet i forhold til ulike fiskeslag, og om det kan legges til rette for et mer "kirurgisk fiske".